

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER AVRUPA EKONOMİ KOMİSYONU

Çevrenizi koruyun: Güç sizde

Aarhus Sözleşmesi hakkında kısa rehber

UNITED NATIONS

“Bu sözleşmenin çevre ve insan hakları konusunda sağladığı güçlü çifte koruma, dünyamızın iklim değişikliği ve biyolojik çeşitlilik kaybından hava ve su kirliliğine kadar karşı karşıya olduğu pek çok zorluğa müdahale etmemize yardımcı olabilir. Ve Sözleşmenin halkın katılımına odaklanması, Hükümetlerin hesap verebilirliğini sağlamaya yardımcı olacaktır.”

Ban Ki-moon,

Birleşmiş Milletler
Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

I. DOĞRU ORTAMIN OLUŞTURULMASI	5
Benzersiz ilkeler ve mekanizmalar	5
II. RİO'DAN AARHUS'A - ZAMANDA BİR YOLCULUK	11
III. ÜÇ KUVVETİNDE BİR SÖZLEŞME - SÖZLEŞME KAPSAMINDAKİ HAKLARINIZ	15
Çevresel bilgiye erişim hakkı	15
Çevresel karar verme sürecine katılım hakkı	19
Yargıya başvuru hakkı	23
IV. SÖZLEŞMENİN GÜÇLENDİRİLMESİ	25
V. Sözleşmenin uygulanmasının ve Sözleşmeye uyulmasının sağlanması	25
Çevreyle ilgili gelişmelere uyum sağlanması	30
Sözleşmenin gündelik işleyişindeki önemli aktörler	32

DOĞRU ORTAMIN OLUŞTURULMASI

Beş saniye bir durun

Diğer cümleye geçmeden önce sadece beş saniye bir durun. Etrafınıza bakın. Nefes alın. Dinleyin.

Şu anda deneyimlediğiniz şey çevreniz; diğer bir ifadeyle içinde yaşadığınız ortam ve koşullar.

Şimdi de birkaç dakikanızı çevrenizin sizin ve gelecek nesiller için sağlıklı ve güvenli kalmasına nasıl yardımcı olabileceğinizi okumaya ayırın.

Hassas bir denge

Çoğu zaman çevremizin hep olduğu gibi kalacağını varsayabiliriz. Ancak çevremiz sürekli değişiyor; bir yandan yeni otoyollar yapılıyor, bir yandan büyüyen şehirlerin ve kasabaların ihtiyaçlarını karşılamak için yeni havaalanları, limanlar ve atık su arıtma tesisleri kuruluyor. Tarım ve gıda üretimi giderek daha yoğun bir şekilde yapılıyor ve bazen çevresel risklere yol açıyor.

Tüm bu değişiklikler ve inşaatlar doğal çevremizi etkiliyor. Araziler bitki örtüsünden arındırılıyor ya da deniz dolduruluyor. Giderek daha fazla enerji kaynağı ve doğal kaynak keşfediliyor veya çıkarılıyor. Tüm bu gelişmelerin yarattığı atık ve emisyonlar da güvenli bir şekilde bertaraf edilmek zorunda.

Bu gibi gelişmeler, iyi planlanırsa ve bu gelişmelerden etkilenebilecek insanlarla işbirliği yapılırsa, hem bizim hem de gelecek nesillerin yaşamlarını daha iyi hale getirebilir. Ancak bazen gelişme, ciddi çevresel sorunlara ve geri dönüşü olmayan bozulmalara yol açabilir. Bu da insanların sağlığını, güvenliğini ve yaşam kalitesini ciddi şekilde tehdit edebilir.

Aarhus Sözleşmesi; ya da tam adıyla Çevresel Konularda Bilgiye Erişim, Çevresel Karar Verme Sürecine Halkın Katılımı ve Yargıya Başvuru Sözleşmesi, bu risklerin önlenmesine yardımcı olan eşsiz bir uluslararası anlaşmadır. Haklarınızı tanım ve çevrenizin korunmasını ve dünyamızın yaşanacak daha iyi bir yer olmasını sağlamaya yardımcı olmak için hükümetlere ve kamu yetkililerine açık yükümlülükler yükler. Size ve çevrenizdeki herkese sağlığınıza ve refahınızı koruyan ve sürdüren bir çevrede yaşama hakkı verir

SÖZLEŞMENİN AMACI

“Şimdiki ve gelecek nesillerdeki her bireyin kendi sağlık ve refahı için yeterli bir ortamda yaşama hakkının korunmasına katkıda bulunmak amacıyla, Taraflardan her biri, bu Sözleşmenin hükümlerine uygun olarak, çevresel konularda bilgiye erişimi, karar verme sürecinde halkın katılımını ve adalete başvuru taahhüt edecektir.”

(Aarhus Sözleşmesinin Birinci Maddesi)

Üç Kuvvetinde bir Sözleşme

Aarhus Sözleşmesi, çevre haklarını insan hakları ile açıkça ilişkilendirdiği için benzersiz bir çevre anlaşmasıdır. Sizi ve çevrenizi etkileyen önemli kararlar hakkında bilgi edinme, söz sahibi olma ve gerekirse yargıya başvurma hakkınız olduğunu kabul eder.

Buna üç kuvvetinde bir Sözleşme de diyebiliriz.

Bu Sözleşme size **üç temel hak** tanır:

Hükümetleri ve karar vericileri sorumlu tutmak için değerli ve birbirini güçlendiren bir mekanizma sağlayan bu temel hakları yansıtan **üç yapı taşına** dayanarak düzenlenmiştir.

Sözleşmenin üç yapı taşının her birinin hayata geçirilmesi konusunda iyi uygulamaların geliştirilmesi ve paylaşılması için sürekli olarak çalışan **bölge çapında** üç uygulama ekibi mevcuttur.

Sözleşmenin merkezinde üç temel hak bulunur

Aarhus Sözleşmesi size şu hakları tanır:

Talep edildiğinde kamu makamlarının elinde bulunan çevresel bilgilere erişim. Buna ek olarak, kamu makamları çevreyle ilgili belirli türdeki bilgileri faal olarak toplamalı ve dağıtmalıdır.

BİLGİ EDİNME HAKKI

Çevre üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilecek faaliyetlere izin verilmesine ilişkin kararların alınması ve çevreyle ilgili planların, programların, politikaların ve mevzuatın hazırlanması sırasında yürütülen faaliyetlere katılma.

KATILMA HAKKI

Bilgi talebinin reddedilmesine veya yetersiz yanıtlanmasına itiraz etmek; bir plan veya programın ya da belirli bir faaliyete ilişkin bir kararın hukuka uygunluğuna itiraz etmek veya ulusal çevre hukukuna aykırı işlemlere veya ihmallere itiraz etmek için çevresel konularda yargıya başvurma

YARGIYA BAŞVURMA HAKKI

Üçüncü bölümde Sözleşmede yer alan üç hakla ilgili daha fazla bilgi bulabilirsiniz.

Demokrasiyi güçlendirmek

İlerlemeye açık hükümetler, çevresel kararların ancak şeffaf, katılımcı ve hesap verilebilir bir süreçle alınması halinde sürdürülebilir olacağını giderek daha fazla kabul etmekte ve anlamakta. Aarhus Sözleşmesi de hükümetlere bunun gerçekleşmesini sağlayacak standartları sunar.

Aarhus Sözleşmesinin Tarafları

Taraf (büyük harf "T" ile yazılır) Sözleşmeyi onaylamış bir ülke anlamına gelir. Aarhus Sözleşmesinin Tarafları, en zengin toplumlardan ve giderek daha müreffeh hale gelen enerji ihraç eden ekonomilerden, denize kıyısı olmayan düşük gelirli gelişmekte olan ekonomilere kadar Avrupa, Kafkasya ve Orta Asya'nın çeşitliliğini yansıtır. Ayrıca, Avrupa Birliği de Sözleşmenin Taraflarından biridir. Sözleşme, bölge genelinde ilgili mevzuat ve uygulamaları etkileyerek ve güçlendirerek insanların sağlıklı bir çevreye sahip olma hakkının tanınmasında etkili bir araç olduğunu kanıtlamıştır. Taraflar, Sözleşmenin uygulanmasında kaydedilen ilerlemeyi gözden geçirmek ve bir sonraki döneme ilişkin çalışmalarını planlamak üzere her üç yılda bir toplanır.

Eşsiz ilkeler ve mekanizmalar

Aarhus Sözleşmesinin şeffaflık, bilgiye erişim, halkın katılımı, ayrımcılık yasağı, zulüm yasağı ve adalet ilkeleri, ekonomik açıdan müreffeh ve çevresel açıdan sürdürülebilir olma olasılığı daha yüksek, istikrarlı ve güvenli bir toplumun temel unsurlarıdır.

Ayrımcılık yasağı

Sözleşme, halkın bilgiye erişiminin olmasını, karar alma süreçlerine katılabilmesini ve vatandaşlık, tabiiyet ya da ikamet yeri ayrımı yapılmaksızın yargıya başvurabilmesini şart koşar. Buna, tescil edildikleri ya da faaliyet gösterdikleri yere bakılmaksızın tüzel kişiler dâhildir.

Çocuklarımıza karşı görevimiz

Aarhus Sözleşmesi geleceğe dönüktür. Çevrenin korunması ve insan hakları konusunda günümüzde eşit hak ve görevler bulunduğunu kabul etmekle kalmaz, aynı zamanda çevreyi bugünkü ve gelecek nesillerin yararlanması için koruma ve geliştirme yükümlülüğümüz olduğunu da açıkça ortaya koyar.

Yaşayan bir belge

Aarhus Sözleşmesi yaşayan bir sözleşmedir. Uygulandıkça kazanılan deneyimleri yansıtacak ve sosyal gelişmelere, teknik yeniliklere ve yeni karşılaşılan çevresel zorluklara ayak uydurmak için dinamik bir şekilde yorumlanır.

Sözleşmenin temelinde yatan ilkeler ve Sözleşmenin uygulanması sırasında edinilen pratik deneyimler, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, insan hakları, nükleer enerji, su yönetimi, ekonominin çevreci hale getirilmesi, çevre ve sağlığın korunması ve yoksulluğun ortadan kaldırılması gibi günümüzün çok çeşitli küresel sorunlarına ilişkin eylemlere yön verir.

Sürekli denetim

Tarafların Aarhus Sözleşmesini nasıl uyguladığı çatışmacı olmayan bir şekilde ve istişare temelinde sürekli olarak denetlenir. Bunun merkezinde, yenilikçi Aarhus Sözleşmesi Uyum Komitesi yer alır. Bu Komite, bireyler, sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve diğer Taraflarca, Tarafların uyumsuzluk iddialarına ilişkin yapılan başvuruları inceler. Ayrıca Taraflar, Sözleşmenin uygulanması konusunda kaydettikleri ilerlemeyi, her üç yılda bir Taraflar Toplantısı oturumlarına kapsamlı ulusal uygulama raporlarının sunulması da dâhil olmak üzere düzenli aralıklarla rapor etmelidir. Bu sürekli gözden geçirme, halkın bilgi edinme, katılım ve yargıya başvurma haklarının ulusal düzeyde siyasi öncelikler olarak kalmasına ve sürekli olarak güçlendirilmesine yardımcı olur.

Tüm dünyaya açık...

Aarhus Sözleşmesi dünyadaki tüm ülkelerin katılımına açıktır. Sözleşmenin kendine özgü hak ve yükümlülükleri, giderek birbirine bağımlı hale gelen küresel toplumun tamamı için geçerlidir.

...ve uluslararası platformlarda mevcut

Sözleşmenin tarafları, çevreyle ilgili konularda uluslararası kuruluşlarda ve uluslararası süreçlerde Sözleşme ilkelerini desteklemekle yükümlüdür. Bu şekilde Sözleşme, sadece ulusal düzeyde değil, aynı zamanda karar alma süreci uluslararası bir aşamaya taşındığında da şeffaflığın ve kamusal hesap verebilirliğin artmasına yardımcı olur.

RIO'DAN AARHUS'A ZAMANDA BİR YOLCULUK

1970'lerden bu yana çevresel kaygılar ve insan hakları arasındaki ilişki giderek daha fazla kabul görmektedir. 1992 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı veya "Yeryüzü Zirvesi"nde 178 Hükümetin bugün hala bir dönüm noktası olarak görülen Rio Çevre ve Kalkınma Bildirgesini kabul etmesiyle bu ilişki resmen kurulmuştur. Rio Bildirgesinin 10. İlkesi ile ilk kez uluslararası bir belgede, "çevresel konuların en iyi şekilde ilgili tüm vatandaşların katılımıyla idare edileceği" ve "her bireyin bilgiye uygun şekilde erişime", "karar verme süreçlerine katılma" ve yargıya "etkili bir şekilde başvurma" hakkına sahip olacağı açıkça belirtilmiştir

1998 yılında, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (ECE) Hükümetleri Aarhus Sözleşmesini kabul etmiştir. Rio Bildirgesinin 10. İlkesini güvence altına alan ve uluslararası yasal bağlayıcılığı olan tek anlaşma olma özelliğini korumaktadır. Bu şekilde insan hakları ve çevrenin korunması arasındaki güçlü ilişki geniş ölçüde kabul görmüştür. Örnek olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir dizi davasında Aarhus Sözleşmesine atıfta bulunmuştur.

AARHUS, 1992 RİO ÇEVRE VE KALKINMA BİLDİRGESİNİN 10. İLKESİNİ GÜVENCE ALTINA ALIR

10. İlke:

Çevresel konular en iyi şekilde ve bağlantılı düzeyde ilgili bütün vatandaşların katılımıyla idare edilebilir. Ulusal düzeyde, her bireyin toplumlarındaki zararlı malzeme ve faaliyetler hakkındaki bilgiyi içeren kamu yetkilileri tarafından düzenlenen çevresel bilgilere uygun erişime ve karar verme süreçlerine katılma fırsatına sahip olmalıdır. Devletler bilgiyi yaygın bir şekilde kullanılabilir hale getirerek kamu farkındalığı ve katılımı cesaretlendirmeli ve kolaylaştırmalıdır. Yargısal ve idari işlemlere etkili erişim, düzeltme ve tazminat dâhil olmak üzere, sağlanmalıdır.

AARHUS SÖZLEŞMESİYLE İLGİLİ GELİŞMELER

YIL

DÜNYA GENELİNDE ÇEVREYLE İLGİLİ GELİŞMELER

AEK üye devletleri tarafından 10. İlkenin hayata geçirilmesi için Bulgaristan'ın Sofya kentinde kabul edilen Çevresel Bilgiye Erişim ve Çevresel Karar Alma Sürecine Halkın Katılımı Hakkında Kılavuz İlkeler (Sofya Kılavuz İlkeleri)

Yeryüzü Zirvesi Rio Çevre ve Kalkınma Bildirgesi kabul edildi: 10. İlke, çevresel konuların en iyi şekilde ilgili tüm vatandaşların katılımıyla idare edilebileceğini vurgular

Sınır aşan suların korunması ve kullanımı konusunda haklın bilgilendirilmesine ilişkin hükümler içeren Sınır aşan Suyollarının ve Uluslararası Göllerin Korunması ve Kullanılmasına İlişkin Sözleşme (Su Sözleşmesi) kabul edildi

Su Sözleşmesine Ek Su ve Sağlık Protokolü kabul edildi.

Protokol, daha iyi bir su yönetimi ile insan sağlığını ve refahını korumayı amaçlamaktadır ve Aarhus hükümlerini benimseyen ilk uluslararası belgedir

Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesinin ardından Binyıl Kalkınma Hedefleri belirlendi

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, Johannesburg, Güney Afrika'da yapıldı.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Endonezya'nın Bali kentinde Çevresel Konularda Bilgiye Erişim, Karar Vermede Halkın Katılımı ve Yargıya Başvuru Konularında Ulusal Mevzuatın Geliştirilmesine Yönelik Kılavuz İlkeleri kabul etti (Bali Kılavuz İlkeleri). Aarhus Tarafları Kılavuz İlkelerin müzakeresinde aktif rol oynadı,

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, tehlikeli madde ve atıkların çevreye zarar vermeyecek şekilde yönetiminin ve bertarafının insan haklarına etkileri konusunda yeni bir Özel Raportör atadı

Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansında (Rio+20 Konferansı) 192 Hükümet sürdürülebilir kalkınma konusundaki siyasi taahhütlerini yeniledi. Ayrıca, bir dizi Latin Amerika ve Karayip ülkesi, 10. İlke konusunda bölgesel bir araç kabul etmenin uygulanabilirliğini araştırma sürecini başlatan bir bildirgeyi kabul etti.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, çevre politikalarının oluşturulmasında insanların kullanılmasına ilişkin en iyi uygulamaları teşvik etmek amacıyla, güvenli, temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevreden yararlanmaya ilişkin insan hakları yükümlülükleri konusunda ilk Bağımsız Uzmanı atadı

1992

1993

1994

1995

1996

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

Aarhus Sözleşmesi, Danimarka'nın Aarhus kentinde düzenlenen Dördüncü "Avrupa için Çevre" Bakanlar Konferansında kabul edildi

Aarhus Sözleşmesini imzalayan Tarafların İlk Toplantısı

Taraflar Toplantısının ilk oturumu İtalya'nın Lucca kentinde yapıldı

Aarhus Sözleşmesi Uyum Komitesi, Tarafların uyumluluğunu gözden geçirmek üzere çatışmacı olmayan ve işişareye dayalı bir mekanizma olarak kuruldu

Yargıya başvuru konusunda bilgi, deneyim ve iyi uygulamaların paylaşılmasını sağlayacak bir platform oluşturmak üzere Yargıya Başvuru Uygulama Ekibi kuruldu

Aarhus Sözleşmesi yürürlüğe girdi

Kirlenici Salınım ve Taşınım Kayıtları Hakkında Kiev Protokolü (KSTK Protokolü) Aarhus Sözleşmesinin bir protokolü olarak kabul edildi

Taraflar Toplantısının ikinci oturumu Kazakistan'ın Almatı kentinde yapıldı

Taraflar Toplantısı, halkın genetiği değiştirilmiş organizmalarla ilgili kararlara katılımına ilişkin Sözleşme değişikliğini kabul etti (GDO değişikliği)

Ayrıca, Sözleşme ilkelerinin uluslararası platformlarda uygulanmasının teşvik edilmesine ilişkin kılavuz ilkeler kabul edildi (Almatı Kılavuz İlkeleri)

Aarhus Kaynak Merkezi (Clearinghouse), Aarhus ile ilgili haber ve kaynakların işbirliğine dayalı çevrimiçi kamusal veri tabanı aracılığıyla paylaşılması için açıldı

KSTK Protokolü yürürlüğe girdi.

Sözleşmenin halkın katılımına ilişkin hükümlerinin daha iyi uygulanmasını sağlamak üzere Karar Alma Süreçlerine Halkın Katılımı Uygulama Ekibi kuruldu

Taraflar Toplantısının üçüncüsü Moldova Cumhuriyeti'nin Kişinev kentinde gerçekleştirildi

Aarhus Sözleşmesinin 10. İlkenin hayata geçirilmesi konusundaki katkısını kabul eden, Sözleşmenin yeşil ekonomi ve iyi yönetime ulaşılmasında oynayabileceği rolü özellikle vurgulayan ve halen yapılması gereken çalışmaları kabul eden Kişinev Bildirgesi kabul edildi

Aarhus Sözleşmesinin bilgiye erişimle ilgili hükümlerinin uygulanmasını desteklemek üzere Bilgiye Erişim Uygulama Ekibi kuruldu

2014'ün başı itibarıyla durum raporu: Aarhus, Avrupa Birliği de dâhil olmak üzere 47 Tarafça onaylandı

Aarhus Sözleşmesi Uyum Komitesine haktan gelen 90'dan fazla bildirim ve bir Taraftan gelen bir başvuru, Sözleşmenin uygulanmasını sağlamak için güçlü bir araç haline getirdi

Önemli küresel meseleleri etkilemek

Sözleşmede yer alan ilkeler ve Sözleşmenin gündelik hayata geçirilmesinde edinilen deneyimler, bir dizi önemli küresel meseleyi, sektörü ve endüstriyi kapsar. Bu şemada, Aarhus Sözleşmesinin bugün içinde yaşadığımız dünyayı iyileştirmeye yardımcı olma yollarından sadece bazıları gösterilmiştir.

İnsan Hakları

Sözleşme, insan hakları ve çevrenin korunması arasındaki ilişkinin önemini kabul eder.

İyi yönetim

Sözleşme, karar vericilerin eylemlerinde daha şeffaflık ve hesap verebilirlik olmasını zorunlu kılarak demokrasinin güçlendirilmesine yardımcı olur.

Yeşil ekonomi

Yeşil ve gerçekten sürdürülebilir bir ekonomiye sahip olabilmek için ister seçmen, ister tüketici, isterse de hissedar olsun, halkın etkin katılımı şarttır.

Su yönetimi

Aarhus Sözleşmesi, halka su yönetimine ve sınıraşan su işbirliğine katılma hakkı tanıır.

Kalkınma ve yoksulluk

Sözleşme, ülkelerin kalkınma için sürdürülebilir bir denge kurmalarına yardımcı olur ve herkesin kendi çevresini şekillendirmede söz sahibi olmasını sağlar.

Nükleer enerji

Sözleşme, nükleer konularda etkili diyalog için net bir çerçeve sunar.

ÜÇ KUVVETİNDE BİR SÖZLEŞME- SÖZLEŞME KAPSAMINDAKİ HAKLARINIZ

Aarhus Sözleşmesi sağlıklı bir çevreye sahip olma hakkınızı tanır. Hiçbir şey sağlığınız ve refahınız açısından her gün yaşadığınız, nefes aldığınız, yemek yediğiniz, oyun oynadığınız veya çalıştığınız yerin kalitesinden daha önemli olamaz. Bu sadece sizin ve ailenizin değil, gelecek nesillerin sağlığı için de geçerlidir. Sözleşme, halkın bir üyesi olarak size çevresel konularda bilgiye erişim, halkın katılımı ve yargıya başvuru konularında haklar tanır ve kamu makamlarına yükümlülükler getirir.

Sözleşme kapsamında halkın üyeleri, gerçek veya tüzel kişilerin yanı sıra bunların örgütlerini, derneklerini ve gruplarını da kapsar. Sözleşme, çevresel karar alma süreçlerinden etkilenmesi muhtemel olan veya bu süreçlerde menfaati bulunan kişilere ve çevre konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarına özel haklar tanır. Aarhus Sözleşmesi özünde, üç yapı taşı niteliğindeki üç hakka dayanır. Bu haklar şunlardır:

1. Çevreyle ilişkili konulardaki bilgilere erişim hakkı.
2. Çevreyle ilişkili meselelerde karar alma sürecine katılım hakkı.
3. Çevreyle ilişkili konularda yargıya başvuru hakkı.

Aarhus Sözleşmesinde yer alan birincil yükümlülükler kamu makamlarına yöneliktir. Bununla ulusal, bölgesel veya diğer düzeylerdeki hükümet ve kamu yönetimi işlevlerini yerine getiren organlar kastedilmektedir. Çevreyle ilgili kamusal sorumlulukları olan ve kamu makamlarının kontrolü altında bulunan gerçek veya tüzel kişiler de (enerji veya su tedarik eden kamu hizmeti şirketleri gibi) Sözleşmede belirtilen yükümlülüklerle tabidir.

Çevresel bilgilere erişim hakkı

Çevresel bilgilere erişim, üç yapı taşından ilki ve en temel olanı ve diğer iki hakkın gerçekleştirilmesi yolunda atılması gereken önemli bir ilk adımdır.

Çevresel bilgilerin tanımı (2. Madde, 3. paragraf)

Somut formdaki bilgiler

Yazılı, görsel, işitsel, elektronik veya başka herhangi bir somut formdaki bilgiler.

ÇEVRENİN ÖĞELERİ

(a) Hava ve atmosfer, su, toprak, arazi, peyzaj ve doğa alanları, genetiği değiştirilmiş organizmalar da dahil olmak üzere biyolojik çeşitlilik bileşenleri ve bu unsurlar arasındaki karşılıklı etkiler gibi çevrenin öğelerinin durumu

ETKENLER

(b) Maddeler, enerji, ses ve radyasyon gibi faktörler ve yukarıdaki paragrafta sayılan çevreye ilişkin öğelerle etkileşen ya da etkileyebilecek olan faaliyetler veya idari önlemler, çevreye ilişkin anlaşmalar, politikalar, kanunlar, planlar ve programlar ve çevreye ilişkin karar alma süreçlerinin de yararlanan fayda-maliyet analizleri ve diğer iktisadi analizler ile varsayımlar;

HAYAT ŞARTLARI

(c) İnsan sağlığı ve güvenliğinin durumu, insan yaşam koşulları, kültürel alanlar ve inşa edilmiş yapılar; çevre veya bu unsurlar aracılığıyla yukarıdaki (b) bendinde atfta bu unvan faktörler, faaliyetler veya önlemler yoluyla.

Sözleşmeye Taraf bir ülkenin kamu makamlarından veya Taraf ülkede kamu işlevi gören özel kuruluşlardan; hava kalitesinden gürültü seviyelerine ve çevresel karar alma süreçlerinde kullanılan ekonomik analizlere kadar geniş bir yelpazede çevresel bilgi talep etme hakkına sahipsiniz.

Talebinize ilişkin bir gereğe belirtmek zorunda değilsiniz. Sizin veya kuruluşunuzun bilgi talebinde bulunduğunuz ülkenin vatandaşı veya mukimi olmanız ya da bilgi talebinde bulunduğunuz bölgenin yakınında bulunmanız gerekmez.

Kamu makamı talebinizi zamanında (genel kural bir ay içinde) işleme almalı ve talep ettiğiniz şekilde (örneğin kâğıt veya elektronik ortamda) karşılamalıdır. Kamu makamı talep edilen bilgiye sahip değilse, bu bilgiye sahip olduğunu düşündüğü makamın adını derhal size bildirmeli veya talebinizi bu makama iletmeli ve sizi buna göre bilgilendirmelidir. Talebiniz sadece çok sınırlı sayıda istisnaya dayanarak, örneğin bilgilerin açıklanması kamu güvenliğini, adaletin işleyişini veya kanunla korunan ticari bilgilerin gizliliğini olumsuz etkileyecekse reddedilebilir. Ret gerekçeleri, bilgilerin açıklanmasının hizmet ettiği kamu yararı dikkate alınarak kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanmalıdır. Ret kararı yazılı olarak verilmeli ve ret gerekçeleri ile denetim usulüne erişim hakkında bilgi verilmelidir. Mümkün olan her durumda, açıklanmayan bilgiler ayrı tutulmalı ve talep edilen bilgilerin geri kalanı açıklanmalıdır. Yetkili makam talep edilen bilgilerin sağlanması için ücret talep etmek isterse, bu ücret makul bir miktarı aşmamalı ve ücret tarifesi hakkında önceden bilgi verilmelidir.

Hükümetler ve kamu kurumları ayrıca, hava kirliliği veya su kalitesi gibi konularla ilgili hayati önem taşıyan çevresel bilgileri talep edilmeden ve etkin bir şekilde dağıtılmalıdır. İnsan sağlığına veya çevreye yönelik yakın bir tehdit olması durumunda, örneğin bulunduğunuz yerdeki nehre zararlı kimyasallar bırakan bir endüstriyel kaza olması halinde halkın bu tehditten kaynaklanan zararı önlemek veya azaltmak için önlem almasını sağlayabilecek tüm bilgiler, bu从小an dan etkilenebilecek kişilere derhal iletilmelidir.

KOLAYCA ULAŞABİLECEĞİNİZ BİR ÇEVRE KÜTÜPHANESİ

www.portalu.de

PortalU - Alman Çevre Bilgi Portalı (www.portalu.de) - halkın çevreyle ilgili çok çeşitli bilgi, belge, veri ve dijital haritalara hızlı ve basit bir şekilde erişmesini sağlar.

Almanya'daki 450'den fazla kamu kuruluşunun çevreyle ilgili web sayfalarına, veri kataloglarına ve veri tabanlarına erişmek için tek durak noktasıdır. Tüm bilgi yelpazesinde arama yapabilir ya da tek tek çevresel konular, dijital haritalar, ölçülen veriler, basında çıkan yazılar veya tarihi olaylar arasında seçerek arama yapabilirsiniz.

Çevreyle ilgili bir devlet kütüphanesinin parmaklarınızın ucunda olması gibidir ve Aarhus Sözleşmesinde belirtildiği gibi, bilgiye aktif erişim sağlayan bir kamu makamlarına verilebilecek iyi bir örnektir.

Bu sitede, hava kalitesiyle ilgili en son haberleri veya izleme verilerini kontrol edebilir ya da atık yönetimiyle ilgili bir kanun teklifiyle veya kabul edilen kanunla ilgili en son bilgilere ulaşabilirsiniz. Alman federal eyaletlerindeki ve yerel makamlardaki çevresel bir mesele hakkında birden fazla bilgi kaynağının yanı sıra genellikle İnternet arama motorları aracılığıyla erişilemeyen diğer kaynakları da arayabilirsiniz. Bu web sitesi, Aarhus Sözleşmesinin halkın bilgiye erişimini nasıl etkilediğinin sadece bir örneğidir. Avusturya, Sırbistan ve Gürcistan'ın yanı sıra AEK bölgesindeki diğer bazı ülkeler de benzer siteler veya portaller kurmuştur.

Halkın karar verme sürecine katılımı, Aarhus Sözleşmesinin temelinde yer alır. Halkın çevresel kararlara en başından itibaren katılabilmesi halinde, bir projenin veya inşaatın nihai sonucunun halk açısından daha kabul edilebilir, daha sürdürülebilir ve çevreye daha az zararlı olması muhtemeldir. Aynı zamanda, önerilen bir faaliyetin saklı kalmış veya beklenmedik yönlerinin erkenden ortaya çıkarılabileceği ve böylece maliyetli hatalardan kaçınılabileceği anlamına gelir.

Sözleşme, Tarafların, belirli faaliyet türlerine izin verme kararları alınırken ve planların, programların ve uygun olduğu ölçüde çevreyle ilgili politikaların hazırlanması sırasında, henüz tüm seçenekler mevcutken, erken ve etkili bir halk katılımı sağlanmasını şart koşar. Taraflar ayrıca çevre üzerinde önemli bir etkisi olabilecek kanun ve yönetmeliklerin hazırlanması sırasında da halkın etkin katılımını teşvik etmelidir. Sözleşme gereğince, halkın katılımı göstermelik değil, gerçek olmalıdır. Yetkililer nihai kararlarında halkın katılımının sonuçlarını dikkate almalıdır.

Sözleşmenin halkın katılımına ilişkin yapı taşının etkinliği diğer iki yapı taşıyla yakından bağlantılıdır: anlamlı bir katılım için karar alma süreciyle ilgili tüm bilgilere erişiminiz olmalı ve katılım hakkınızın reddedilmesi halinde denetim usullerine erişiminiz olmalıdır.

Aarhus Sözleşmesinde yer alan halkın katılımı modeli, bugün halkın çevresel karar alma sürecine etkin bir şekilde katılımının nasıl sağlanacağı konusunda uluslararası bir ölçüt olarak benimsenmiştir.

Karar alma süreçlerine halkın katılımına ilişkin yedi adımlı Aarhus modeli

1 Erken aşamada, yeterli ve etkili bir şekilde haberdar etme

Başka hususların yanı sıra, aşağıdaki konularda yeterli, zamanında ve etkili bir şekilde çevresel karar alma sürecinin erken aşamada duyurulması:

- Önerilen faaliyet
- Olası kararların niteliği
- Kararı vermekten sorumlu kamu makamı
- Halkın katılımı için öngörülen prosedür (süre ve katılım fırsatları dâhil)

2 Tüm seçeneklerin mevcutken, halkın erken aşamada ve makul sürelerde katılımı

Halkın, tüm seçenekler mevcutken erken aşamada katılımı, etkin bir halk katılımının gerçekleşmesi için ön koşuldur. Makul süre, halkın bilgilendirilmesi ve hazırlanıp karar alma sürecine etkin bir şekilde katılabilmesi için yeterli zamanın tanınması anlamına gelir

3 Tüm ilgili bilgilere erişim

Karar verme süreciyle ilgili tüm bilgilere ücretsiz şekilde ve hazır olmaz erişime

4 Görüş bildirme ve/veya beyanda bulunma fırsatı

Halk, önerilen faaliyetle ilgili olduğunu düşündüğü her türlü yorum, bilgi, ana zı zeyva görüşü yazılı olarak zeyva uygun olduğu şekilde kamuya açık bir toplantıda zeyva soruşturmada sunma hakkına sahiptir.

5 Halkın sürece katılımının dikkate alınması

Yetkili kamu makamu, halkın katılımının sonuçlarının gerekli şekilde dikkate alınmasını sağlamalıdır.

6 Kararın derhal duyurulması

Kamuoyu karar hakkında derhal bilgilendirilmelidir. Karar metni, kararın dayandığı gerekçeler ve değerlendirmelerle birlikte erişime açık olmalıdır.

7 Çalışma koşulları yeniden gözden geçirilir veya değiştirilirse, yukarıdaki adımlar uygun şekilde tekrarlanmalıdır

Kamu makamının faaliyetin çalışma koşullarını yeniden gözden geçirmesi veya değiştirmesi durumunda, yukarıdaki gereklilikler uygun şekilde yeniden uygulanmalıdır.

İKLİM YOLCULUĞU

Nordland İlçesi, Norveç'in kuzeybatı kıyısında yer alır. Nordland İlçe Konseyi, halkı iklim değişikliğinin, yaşadıkları hassas kıyı bölgesi üzerindeki etkisi hakkında bilgilendirmek amacıyla İklim Değişikliği için Bölgesel Planı hazırlamıştır. Konsey, halkın farkındalığını artırmak, iklim değişikliği ve enerji konularında tartışma başlatmak ve çok çeşitli kesimlerden Bölge Planı hakkında geri bildirim almayı amaçlamıştır. Konsey ayrıca, halkın iklim değişikliğinin risklerini bilmesi ve anlaması halinde, enerjiyi kullanma biçimlerini değiştirmeye daha açık olacağını ve böylece sera gazlarının azaltılmasına yardımcı olacağını ummuştur.

Bu nedenle Konsey yollara düşmüş, elektrikli araçlarla şehir şehir dolaşmış, pazarlarda ve şehir meydanlarında bilgilendirme çadırları kurarak halkla yüz yüze iklim değişikliği ve bunun günlük yaşamlarıyla nasıl ilgili olduğu hakkında konuşmuştur. Konsey, halkla iletişim kurmanın yeni ve eğlenceli yollarını bulmak için çok çalışmış ve özellikle gençlerin katılımını teşvik etmek için sosyal medyayı kullanmıştır. Bu yol gezisinin dikkate değer bir başarısı da yaşlılar ve çocuklar gibi başka türlü katılma şansı bulamayacak kişilerin katılımının artması olmuştur.

Aarhus Sözleşmesi, kapsamında, yargı denetimi ya da idari denetim usullerine erişerek aşağıdakilere itiraz edebilirsiniz:

- Çevresel bilgi talebinin reddedilmesi veya yetersiz yanıt verilmesi
- Belirli bir faaliyete izin verme kararının, eyleminin veya izin verilmemesinin hukuka uygunluğu.
- Özel kişilerin ya da kamu makamlarının ulusal çevre kanunlarına aykırı eylemleri ya da ihmalleri.

Yargıya başvuru usulleri adil, hakkaniyete uygun ve zamanında olmalıdır. Sunulan başvuru yolları yeterli ve etkili olmalı ve uygun hallerde ihtiyati tedbirlere erişim sağlanmalıdır.

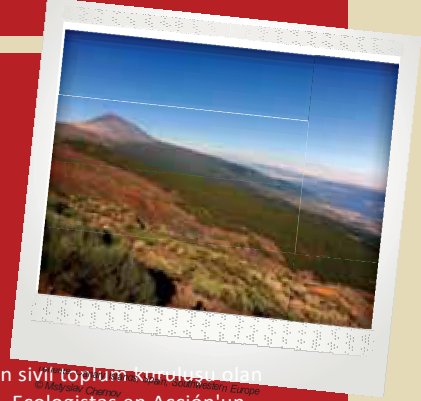
Son olarak ve daha da önemlisi, idari ve yargısal usuller insanları yargıya başvurmaktan caydıracak kadar pahalı olmamalı ve Taraflar, halkın şikâyetlerini pahalı olmayan, erişilebilir bir şekilde iletebilmesini sağlamalıdır.

STK'NIN ADALET HAKKI ONAYLANDI

Kanarya Adası Tenerife'de özel bir şirket, tehdit altındaki bir deniz çayırı türünün bulunduğu kıyı bölgesinde bir liman inşa etmek istedi. Kamu makâmı, Cymodea Nodosa adlı deniz çayırı türünün adalardaki tehdit altındaki türler kataloğundan çıkarılması için bir emir yayınladı.

Çevre konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu olan Federación Ecologista Ben Magec, Ecologistas en Acción'un başvurusu üzerine Mahkeme, emrin yürürlüğe girmesinin askıya alınması için geçici tedbir kararı aldı. Ulusal ve bölgesel hükümetler, ilgili özel şirket ile birlikte karara itiraz etti. Projenin sahip olduğu sosyoekonomik potansiyel nedeniyle liman inşaatının askıya alınmasının kamu yararına telafisi mümkün olmayan bir zarar vereceğini ileri sürdüler. Bu görüşe göre, ekonomik kamu yararı, deniz çayırlarının korunmasına yönelik her türlü yarardan daha ağır basmaktaydı. Mahkeme her iki hususu da dikkate alarak Liman çalışmalarının durdurulmasını yeniden onayladı.

Ayrıca, ulusal mevzuata göre ihtiyati tedbir kararı verilmeden önce karşı tarafın zararını tazmin etmeye yetecek bir teminat istenebiliyordu, oysa Mahkeme bu davada böyle bir teminat istenmesinin STK'nın Sözleşme kapsamındaki yargıya başvurma hakkını etkili bir şekilde engelleyeceğine hükmetti. Mahkeme, liman projesinin durdurulmasının ekonomik sonuçlarının tamamen farkında olmakla birlikte, ihtiyati tedbirin alınabilmesi için teminat yatırılmasının şart koşulması halinde, STK'nın başvurusunu devam ettiremeyeceğinin, dolayısıyla ihtiyati tedbirin kaçınılmaz olarak kaldırılacağı ve bunun da deniz çayırlarına ve çevreye geri dönüşü olmayan bir zarar vereceğinin de farkındaydı.

IV

SÖZLEŞMENİN GÜÇLENDİRİLMESİ

Sözleşmenin uygulanmasının ve Sözleşmeye uyulmasının sağlanması

Aarhus Sözleşmesinin ulusal düzeyde uygulanmasının sürekli olarak gözden geçirilmesini ve Tarafların Sözleşmeye uymasını sağlamak için Sözleşmede bir dizi benzersiz mekanizma mevcuttur.

Uzmanlaşmış uygulama ekipleri ve faaliyetlere ilişkin bir çalışma programı

Sözleşmenin, her bir yapı taşının daha iyi uygulanması için özel olarak çalışan üç uygulama ekibi bulunmaktadır. Hükümetlerden, STK'lardan, diğer uluslararası kuruluşlardan, özel sektörden ve akademik çevrelerden gelen uzmanlar bu uygulama ekiplerinin çalışmalarında aktif rol oynar. Ayrıca, Taraflar Toplantısı üç yılda bir gerçekleştirdiği oturumların her birinde, önümüzdeki üç yıl boyunca Sözleşme kapsamında yürütülecek faaliyetlere ilişkin bir çalışma programı kabul eder.

Ulusal uygulamanın izlenmesi

Sözleşmenin ulusal düzeyde uygulanması, Tarafların her üç yılda bir ulusal uygulama raporlarını Taraflar Toplantısının incelemesine sunma yükümlülüğü aracılığıyla izlenir ve değerlendirilir.

©unk's dump trunk - creative commons

UYUM KOMİTESİ ARNAVUTLUK'UN AARHUS SÖZLEŞMESİ YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ YERİNE GETİRMESİNE YARDIMCI OLDU

2007 yılında Vlora Körfezi'nin Korunması için İttifak adlı STK, Aarhus Sözleşmesi Uyum Komitesine, Arnavutluk makamlarının Adriyatik kıyısındaki Vlora limanının kuzeyinde büyük bir sanayi ve enerji parkı kurma planları hakkında, Aarhus Sözleşmesinin gerektirdiği şekilde yöre halkını bilgilendirilmediği veya danışmadığı iddiasıyla bir bildirimde bulunmuştur. Proje, Narta Lagünü yakınlarında, koruma altındaki bir Milli Park içinde yer alan bir alanda petrol ve gaz boru hatları, petrol depolama tesisleri, üç termik santral ve bir rafineri kurulması planlarını içeriyordu.

Komite, 2007 yılında Arnavutluk'un Sözleşmeye uymadığını tespit etti. Arnavutluk makamları, endüstriyel enerji parkı ve termik elektrik santrali için planlama kararını, halkı Sözleşmenin gerektirdiği şekilde bilgilendirmeden ve halka danışmadan vermişti. Komite ayrıca Hükümetin düzenleyici çerçevesinin açık, şeffaf ve tutarlı olmadığını tespit etti. Komite, Arnavutluk'un tespit edilen konularda Sözleşmeye uyumunu nasıl geliştirebileceğine dair tavsiyelerde bulundu ve projeye dâhil olan uluslararası finans kuruluşlarını, Komitenin tavsiyelerinin uygulanmasında ilgili Tarafa tavsiyede bulunmaya ve yardım etmeye davet etti.

Taraflar Toplantısı, 2008 yılındaki üçüncü oturumunda Komitenin tespitlerini onayladı ve Komitenin tavsiyelerine dayanan bir karar yayınladı. Komite, izleyen üç yıl boyunca Arnavutluk'un Komite tavsiyelerini uygulama konusunda kaydettiği ilerlemeyi izledi ve Arnavutluk, Vlora projesinin takip eden aşamaları da dâhil olmak üzere halkın benzer plan ve faaliyetlere katılabilmesi için yükümlülüklerini yerine getirmek üzere aldığı tedbirler hakkında rapor sundu. Komite, 2011 yılında Taraflar Toplantısının dördüncü oturumuna sunduğu raporda, Arnavutluk tarafından alınan önlemlerin yeterli olduğu ve artık bir uyumsuzluk içinde olmadığı değerlendirilmesinde bulundu.

Uyum mekanizması

Sözleşmede ayrıca, Tarafların yanı sıra halkın da Tarafların uyumuna ilişkin sorunları bağımsız uzmanlardan oluşan özel bir uyum komitesine getirmesine olanak tanıyan yenilikçi bir uyum inceleme mekanizması mevcuttur. Aarhus Sözleşmesi Uyum Komitesi, Sözleşmenin açıklık ve şeffaflığının temelini oluşturur. Çatışmacı bir süreç izlemez, yargı organı niteliğinde değildir; istişare temelinde çalışır ve kamu ile Taraflar arasında uyum sorunlarının ele alınabileceği önemli bir ara yüz işlevi görür.

Uyum Komitesi kurulduğu 2002 yılından bu yana bir dizi önemli tespitle bulunmuş ve Tarafların yükümlülüklerini yerine getirmelerine ve gerektiğinde halkın Aarhus Sözleşmesi kapsamındaki çevresel haklarının korunmasını sağlamak için hukuki ve idari sistemlerini değiştirmelerine yardımcı olmuştur.

Uyum mekanizması dört şekilde devreye sokulabilir:

1. Taraflardan biri, başka bir Tarafın uyumu hakkında bir bildirimde bulunabilir.
2. Taraflardan biri kendi uyumluluğuna ilişkin bir bildirimde bulunabilir.
3. Aarhus sekretaryası Komiteye yönlendirme yapabilir.
4. Halkın bir ferdi olarak, bir Tarafın Sözleşmeye uyumu ile ilgili bildirimde bulunabilirsiniz.

Bildirimden uyuma - Uyum Komitesi Sözlüşmeye uyumu sağlamak için nasıl çalışır?

ADIM 1

Bildirimin sunulması

Bildirim, sekreteryaya mümkünse e-posta yoluyla iletilir.

Kayıt

Sekreteryaya bildirim kaydedilir, kontrol eder ve alındığını onaylar.

ADIM 2

ADIM 3

Geçici kabul edilebilirliğe ilişkin karar

Komite, bildirim geçici kabul edilebilirliğini belirler ve üyesini moderatör olarak atar. Bildirim kabul edilemez olduğuna karar verilirse, bildirim esaslarına ilişkin bir veri sayfası internet üzerinden erişime açılır ve dosya kapatılır.

Bildirim yanıt vermesi için ilgili Tarafa iletilir

Bildirim ön kabul aşamasını geçmesi halinde, iddialara yanıt vermesi ve kabul edilebilirlikle ilgili endişelerini dile getirmesi için ilgili Tarafa beş ay süre verilir. Komite taraflardan birine veya her ikisine yazılı sorular gönderebilir. Tüm belgeler çevrimiçi olarak yayınlanır.

ADIM 4

ADIM 5

Komite müzakerelerine başlar

Komite, ilgili Tarafтан bildirim yanıt geldiğinde (veya yanıtın zamanında gelmemesi halinde) müzakerelerine başlar. Verilen cevaba bağlı olarak, Komite taraflardan birine veya her ikisine ilave yazılı sorular gönderebilir.

Sözlü duruşma

ADIM 6

Her iki tarafın da hazır bulunduğu açık oturumda sözlü duruşma yapılabilir. Duruşmada her iki taraf da açıklama yapmaya ve Komitenin sorularını yanıtlamaya davet edilir. Gözlemciler de beyanda bulunabilir. Komite daha sonra kabul edilebilirliğe ilişkin nihai kararını verir. Komite, duruşma sonrasında taraflardan ek sorulara yazılı olarak yanıt vermelerini ister.

Taslak tespitler üzerine müzakere

Komite, kapalı oturumda taslak tespitleri üzerinde müzakere eder. Taslak tespitler tamamlandıktan sonra her iki tarafa da yorum yapmaları için gönderilir ve çevrimiçi olarak yayınlanır.

ADIM 7

Taraf lar Toplantısının bir sonraki oturumuna kadar Taraf lar a tavsiyeler

ADIM 8

Komite, Taraf ın uyumsuzluk içinde olduğunu tespit ederse, Komitenin tespit ve tavsiyelerinin Taraf lar Toplantısında onaylanmasından önce ve Taraf ın kabulüne bağı lı olarak, taslak tespitlerine, Taraf ın uyumu sa ğ lamak için atması gereken adımlar hakkında doğ rudan Taraf a yönelik tavsiyeler ekleyebilir. Komite bu şekilde, Taraf lar Toplantısının bir sonraki oturumundan önce bile Taraf ın uyum sa ğ lamasına yardımcı olabilir.

Tespitler nihai hale getirilir ve kabul edilir

Komite, taraflardan ve gözlemcilerden gelen yorumları dikkate alarak tespitlerini nihai hale getirir ve kabul eder. Bu tespitler taraflara gönderilir, çevrimiçi olarak yayınlanır ve onaylanması için Taraf lar Toplantısının bir sonraki oturumuna sunulur.

ADIM 9

ADIM 10

Tavsiyelerin Taraf lar Toplantısının bir sonraki oturumuna kadar uygulanması

Komite, oturumlar arası dönemde, iletişimci ve gözlemcilerden gelen yorumları da dikkate alarak Taraf ın kaydetti ğ i ilerlemeyi takip eder ve Taraf lar

Taraf lar Toplantısı tarafından onaylanması ve uyumsuzluk kararı

Komitenin tespitleri, Taraf ın bu süre zarfında Komitenin tavsiyelerini uygulama konusunda kaydetti ğ i ilerlemeye ilişkin raporlarla birlikte, onaylanmak üzere Taraf lar Toplantısının bir sonraki oturumunda sunulur. Komite ilgili Taraf ın uyumsuz olduğ una karar verirse, Taraf lar Toplantısı o Taraf la ilgili uyum konusunda bir karar alabilir.

ADIM 11

ADIM 12

Taraf lar Toplantısında alınan uyumsuzluk kararlarının takibi Komite, ilgili Taraf ın, Taraf lar Toplantısında alınan uyumsuzluk kararının uygulanması konusunda kaydetti ğ i ilerlemeyi, bildirimci ve gözlemcilerden gelen yorumları da dikkate alarak izler. Komite, Taraf ın ilgili kararda belirtilen koşulları yeterince karşı layıp karşı lamadığını Taraf lar Toplantısının bir sonraki oturumuna rapor eder. Karşı lamadı ğ ı takdirde, Taraf lar Toplantısı bir sonraki oturumunda söz konusu Taraf la ilgili yeni bir uyumsuzluk kararı alabilir. Komite, Taraf ın uyum sa ğ layana kadar kaydetti ğ i ilerlemeyi takip eder.

Çevresel gelişmelere uyum sağlanması

Aarhus Sözleşmesi, çevrenizi etkileyebilecek yeni konulara ve teknik gelişmelere ayak uydurabilmek için her zaman değişim halindedir.

GDO Değişikliği

Taraflar, yeşil ekonomi çerçevesinde yürütülen çalışmalar da dâhil olmak üzere, genetiği değiştirilmiş organizmalarla (GDO'lar) ilgili karar alma süreçlerinde şeffaflık ve halkın katılımına duyulan ihtiyacı giderek daha fazla kabul görmesi üzerine, 2005 yılında Sözleşmede GDO'larla ilgili bir değişiklik kabul etmiştir. Bu değişiklik size GDO'ların bilinçli olarak piyasaya sürülmesi ve pazarlanması konusunda alınan kararlara katılma hakkı verir.

Kirletici Salınım ve Taşınım Kayıtlarına İlişkin Protokol

Taraflar 2003 yılında, kirletici salım ve transfer kayıtlarına (KSTK) ilişkin yasal olarak bağlayıcı ilk uluslararası anlaşma niteliğindeki Kiev Protokolü olarak da bilinen Kirletici Salım ve Transfer Kayıtlarına İlişkin Protokolü (KSTK Protokolü) kabul etmiştir. KSTK, operatörlerin kirleticilerin salınımı ve transferi hakkında güncel bilgi vermesini gerektiren, kamunun erişimine açık çevrimiçi bir veri tabanı veya sicildir. Protokol, sera gazları, ağır metaller ve zehirli kimyasal bileşikler de dâhil olmak üzere listelenen çok sayıda kirleticinin salınımı ve transferi hakkında bilgi verilmesini zorunlu kılar. 2009'da yürürlüğe giren Protokolün, çevreye salınan emisyonlar konusunda şeffaflığı ve hesap verebilirliği yeni bir düzeye taşıdığı kabul edilmektedir.

Protokol, hükümetlere ve politika yapıcılara, kirleticilerin kademeli olarak azaltılmasını ölçebilecekleri ve izleyebilecekleri temel göstergeler sağlayarak yardımcı olur, böylece sürdürülebilirliği destekler ve yeşil ekonomiye ulaşma potansiyelini güçlendirir. Ayrıca zehirli kimyasalların ve sera gazlarının salınımını azaltmaya yardımcı olarak size ve ailenize de fayda sağlar. Protokolün dikkat çekici bir etkisi de şirketler arasında kirletici salınımlarını azaltma konusunda rekabete yol açması ve artık caydırıcı olduğu kadar kayıt altına alıcı bir rol oynamasıdır.

Halkın katılımının uluslararası platformlarda desteklenmesi

Sözleşmenin Tarafları, çevreyle ilgili uluslararası kuruluşlarda ve uluslararası süreçlerde Sözleşme ilkelerini desteklemekle yükümlüdür. Örneğin, Taraflar uluslararası müzakerelere ve etkinliklere katılmadan önce kamuoyunu bilgilendirmeli ve tartışılacak konular hakkında kamuoyunun görüşünü almalıdır. Taraflar ayrıca çevreyle ilgili konularda yürütülen uluslararası müzakerelerin daha açık ve şeffaf olması için çaba göstermeli ve masaya yatırılan konularla ilgili olarak kamuoyunun dinlenmesi için fırsatlar yaratmalıdır. Uluslararası bir etkinlik sona erdikten sonra, sonuçları hakkında kamuoyunu bilgilendirmeli ve bu sonuçları uygulamaya koyarken kamuoyunu dâhil ettiklerinden emin olmalıdır. Tarafların yükümlülüklerini yerine getirmelerine yardımcı olmak amacıyla Sözleşme kapsamında uluslararası forumlarda halkın katılımına ilişkin tematik oturumlar düzenlenir. İlgili uluslararası forumların prosedürlerini daha açık ve katılımcı hale getirmelerine destek olmak amacıyla bu forumlara sürekli danışmanlık desteği de sağlanır.

Küresel önem

Aarhus Sözleşmesi küresel bir öneme sahiptir. Sözleşme metninde yer alan çevresel demokrasi ilkeleri, sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurları olarak evrensel kabul görür.

Buna uygun olarak, Sözleşmenin Tarafları arasında, dünyanın en zengin ekonomilerinden bazılarında, ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelere karşı dünyanın en düşük gayri safi yurtiçi hasılasına sahip ülkelere kadar ekonomik yelpazenin tümünde yer alan ülkeler bulunur.

Bu nedenle, bu Sözleşme "zengin ülkeler" için özel bir anlaşma olmaktan çok uzaktır. Sözleşme, tüm Birleşmiş Milletler Üye Devletlerinin katılımına açıktır ve yürürlüğe girmesinin üzerinden on yıldan fazla bir süre geçmesine karşın halen çevreyle ilgili konularda bilgiye erişim, halkın katılımı ve yargıya başvuru konularında dünyada yasal bağlayıcılığı olan tek uluslararası sözleşmedir.

Ayrıca Sözleşme, diğer bölgelere çevresel konularda daha katılımcı ve şeffaf yönetim açısından geçerli, denenmiş ve test edilmiş bir model görevi görür. Bu ülkeler, kendi çevre hakları sözleşmelerini hazırlarken model olarak Aarhus Sözleşmesinin ilkelerinden, tasarımından ve deneyimlerinden istifade ederler. Ayrıca, Aarhus Sözleşmesinin ilkeleri birçok uluslararası finans kuruluşunun çevre politikasını ciddi şekilde etkilemiştir.

Sözleşmenin gündelik işleyişindeki önemli aktörler

Sözleşmenin önemli bir gücü, Taraflar Toplantısı, Taraflar Çalışma Grubu, uygulama ekipleri ve Uyum Komitesi gibi alt organlarının yanı sıra Cenevre'de AEK'nın ev sahipliği yaptığı daimi bir sekreteryaya dayanan çok taraflı kurumsal çerçevesinde yatmaktadır. Bu kurumsal çerçeve, deneyim ve iyi uygulamaların alışverişini kolaylaştırmak, rehberlik materyali ve tavsiyelerini hazırlamak, yasal olarak bağlayıcı araçlar oluşturmak ve kapasite geliştirme faaliyetleri yürütmek de dâhil olmak üzere Sözleşmenin uygulanmasında Taraflara yardımcı olur. Bununla birlikte, Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin nihai sorumluluk her zaman Taraflara aittir.

Taraflar

Sözleşmeye Taraf olmak, Hükümetin Sözleşmenin hükümlerini uygulamak üzere açık, şeffaf ve tutarlı bir çerçeve oluşturmak ve bunu sürdürmek için gereken hukuki, düzenleyici ve diğer tedbirlerin yanı sıra uygun uygulama tedbirlerini alması gerektiği anlamına gelir.

Tarafların her biri, normalde çevre konularından sorumlu bakanlıkta çalışan ve Sözleşmenin ulusal düzeyde uygulanmasını denetlemekten ve uluslararası düzeydeki toplantılara katılarak rapor vermekten sorumlu bir kamu çalışanını ulusal odak noktası olarak atamakla yükümlüdür.

STK'lar

STK'lar, Sözleşmenin ulusal düzeyde uygulanmasının gündelik yaşamda desteklenmesinde ve Sözleşmenin uluslararası düzeydeki hedeflerinin iletilmesinde temel bir rol üstlenir. Sözleşme organlarının tüm toplantıları halka açıktır ve STK'ların ve diğer paydaşların Sözleşmenin tüm çalışmalarına aktif bir şekilde katılması büyük bir memnuniyetle karşılanır ve teşvik edilir.

Uluslararası kuruluşlar

Bir dizi uluslararası kuruluş, Sözleşmenin ulusal düzeyde uygulanmasının desteklenmesinde önemli ve sürekli bir rol üstlenir. Bunlar arasında Birleşmiş Milletler kuruluş ve kurumları, diğer çok taraflı çevre anlaşmalarının sekretaryaları, uluslararası finans kuruluşları ve diğer uluslararası hükümet kuruluşları ile Bölgesel Çevre Merkezleri yer alır.

Aarhus Merkezleri ve Kamu Çevresel Bilgi Merkezleri

Çoğunluğu Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatının desteklediği Aarhus Merkezleri, birçok ülkede Aarhus Sözleşmesinin ulusal ve yerel düzeyde tanıtılmasında son derece aktif bir rol oynamış ve halka Sözleşme kapsamındaki haklarını anlamaları ve kullanmaları konusunda yardımcı olacak bilgi ve desteği sağlamıştır.

Daha fazla bilgi için:

Aarhus Sözleşmesi Web Sitesi:

<http://www.unece.org/env/pp/welcome.html>

Aarhus Sözleşmesinin metni

<http://www.unece.org/ileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>

Aarhus Sözleşmesi Uygulama Kılavuzu, ikinci basım

<https://unece.org/environment-policy/publications/aarhus-convention-implementation-guide-second-edition>

İrtibat:

Aarhus Sözleşmesi sekreterliği

Çevre Bölümü

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu

Palais des Nations, 1211 Cenevre 10, İsviçre

Eposta: public.participation@un.org

Aarhus Sözleşmesi ulusal odak noktalarının listesi <http://www.unece.org/env/pp/nfp>

Çevrenizi korumak: Güç sizde

BMAEK Çevre Bölümü

Daha fazla bilgi için lütfen bizimle iletişime geçin:

Aarhus Sözleşmesi Sekreterliği

UNECE

Palais des Nations

CH-1211 Cenevre 10, İsviçre

Tel: +41 22 917 2376

e-posta: public.participation@un.org

Web sitesi: <http://www.unece.org/env/pp/welcome.html>

Not: Bu belge İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiş ve Türkçe versiyonu, Aarhus Sözleşmesi Sekreterliği ile mutabakat sağlanarak Türkiye'de Uluslararası İnsan Hakları Çerçevesine Uyumun İzlenmesine İlişkin ETKİNİZ AB Destek Programı tarafından yayınlanmıştır.

